

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI

KISA II.

DÜNYA SAVAŞI TARİHİ

KISA II. DÜNYA SAVAŞI TARİHİ

İlkin Başar Özal

TİMAŞ YAYINLARI | 4579

Popüler Tarih | 38

Raf: Dünya Tarihi

EDİTÖR

Neval Akbıyık

KAPAK TASARIMI

Kerem Miralem

İÇ TASARIM

Tamer Turp

1. BASKI

Ocak 2019, İstanbul

ISBN

ISBN: 978-605-08-2724-8

9 786050 827248

TİMAŞ YAYINLARI

Çağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No: 5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24

timas.com.tr

timas@timas.com.tr

   timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık

Sertifika No: 12364

BASKI VE CILT

Sistem Matbaacılık

Yılanlı Ayazma Sok. No: 8

Davutpaşa-Topkapı/İstanbul

Telefon: (0212) 482 11 01

Matbaa Sertifika No: 16086

YAYIN HAKLARI

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak

Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir.

İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ VE BİLGİLENDİRME / 13

GİRİŞ / 15

SAVAŞ HAKKINDA / 19

BÜYÜK SAVAŞIN SONU / 23

SİLAHLAR SUSUYOR / 25

BARIŞI KATLEDEN BARIŞLAR / 27

İKİ SAVAŞ ARASI DÖNEM / 33

KAYGAN ZEMİN / 35

UYUM SORUNLARI VE ÇÖZÜLME / 38

KARA PERŞEMBE'DEN KARA SALI'YA / 40

JAPON EMPERYALİZMİ / 42

HUZURSUZ İTALYA'NIN MİRASI: FAŞİZM / 47

SİLAH(SIZ)LANMA / 54

WEİMAR CUMHURİYETİ'NDEN NAZİ DEVLETİ'NE / 58

NAZİ DEVLETİ / 62

GERİ SAYIM / 83

RHINELAND KUMARI / 85

ANSCHLUSS / 87

MÜNİH KRİZİ / 89

İŞGALİN VE PARÇALANMANIN ADI: ÇEKOSLOVAKYA / 93

MOLOTOV-RİBBENTROP PAKTI / 97

AVRUPA'DA SAVAŞIN AÇILIŞ SAFHASI / 103

SAVAŞIN İLK KURBANI: POLONYA / 105

İNGİLTERE VE FRANSA SAVAŞ İLAN EDİYOR / 111

İLK ÇATIŞMALAR / 116

KIŞ SAVAŞI / 120

WESERÜBUNG HAREKÂTI / 126

CHURCHILL İŞ BAŞINDA / 129

ALMANYA BATIYA SALDIRIYOR / 132

BLİTZKRİEG (YILDIRIM SAVAŞI) / 133

DUNKİRK / 136

FRANSA'NIN SONU / 140
BRİTANYA MUHAREBESİ / 146
SEALION (DENİZASLANI) HAREKÂTI / 152
ALMAN BOMBALARI ALTINDA İNGİLTERE / 156

BALKANLARA DÜŞEN ATEŞ / 161

YUGOSLAVYA VE YUNANİSTAN'DA ALMAN ÇİZMESİ / 163
YUGOSLAVYA KENDİNİ KURTARIYOR / 167
YUNANİSTAN: SAVAŞTAN SAVAŞA / 170

DÜZENSİZ SAVAŞANLAR / 171

KOMANDO AKINLARI (1941 -1942) / 173
FRANSIZ DİRENİŞİ (LA RÉSİSTANCE) 1940-1945 / 176
PARTİZAN SAVAŞI (1941-1945) / 179

GÜÇLERİN BİRLEŞMESİ / 183

ÜÇLÜ PAKT / 185
ATLANTİK SÖZLEŞMESİ / 188

ATLANTİK'TE MÜCADELE / 193

RIVER PLATE MUHAREBESİ
13 ARALIK 1939 / 195
BİSMARCK'I BATIRIN! / 197
ATLANTİK MUHAREBESİ (OCAK 1942 - MART 1943) / 200
KUZEY BURNU MUHAREBESİ / 204

UNUTULMUŞ CEPHELER / 209

MÜTTEFİKLERİN ORTADOĞU'YU İŞGALİ: İRAK, SURİYE VE İRAN
8 HAZİRAN - 25 AĞUSTOS 1941 / 211
IRONCLAD HAREKÂTI: PAYLAŞILAMAYAN ADA MADAGASKAR / 216

AFRİKA KUMLARI / 219

DOĞU AFRİKA SEFERLERİ / 221
COMPASS (PUSULA) HAREKÂTI:
KUZEY AFRİKA'DA İTALYAN BOZGUNU / 224
KUZEY AFRİKA'DA BOZGUN / 227
CRUSADER HAREKÂTI / 231
GAZALA VE TOBRUK / 234
KUZEY AFRİKA'DA ROLLERİN DEĞİŞİMİ / 237
İKİNCİ EL ALAMEİN / 241
TORCH HAREKÂTI / 245

AFRİKA MACERASININ SONU / 247

AKDENİZ / 253

AKDENİZ'DE DENİZ SAVAŞI (HAZİRAN 1940 -MART 1941) / 255

MERCURY HAREKATI: GİRİT'İN İSTİLASI / 259

MALTA KUŞATMASI / 262

HUSKY HAREKATI: SİCİLYA'NIN İSTİLASI / 265

İTALYA CEPHESİ / 273

İTALYA: İŞGAL VE TESLİMİYET / 275

ANZIO İÇİN MÜCADELE / 277

MONTE CASSINO ÇATIŞMALARI / 281

İTALYAN ÇIKMAZI / 284

İTALYA'DA ZAFER / 287

KONFERANSLAR / 291

KASABLANKA KONFERANSI / 293

QUEBEC KONFERANSI: / 296

TAHRAN KONFERANSI: ÜÇ BÜYÜKLER / 297

KAHİRE KONFERANSI / 300

NAZİ SİSTEMİ / 303

ALMANYA'NIN YENİ DÜZENİ

1940-1945 / 305

WANNSEE KONFERANSI / 309

TOPLAMA KAMPLARINA ÖZGÜRLÜK / 313

SAVAŞIN FARKLI YÜZÜ / 319

ÖDÜNÇ VERME - KİRALAMA

1940-1945 / 321

HAYATİ KAYNAK: PETROL

1939 - 1945 / 325

TAYIN VE KARNE: GIDA İÇİN SAVAŞ

1939-1945 / 330

GİZLİ SAVAŞ; CASUSLAR, ŞİFRELER VE HİLELER

1939 - 1945 / 334

DİKENLİ TELLERİN GERİSİNDEKİ KADER

1939-1948 / 341

AVRUPA BATISINDA SAVAŞ / 349

BİN BOMBARDIMAN UÇAĞININ AKINI / 351

DIEPPE AKINI / 355

BARAJ YIKICILAR SALDIRIYOR / 358

HAMBURG BOMBARDIMANI / 361
NORMANDİYA ÇIKARMASI (D-DAY) / 363
NORMANDİYA İÇİN MÜCADELE / 369
V - SİLAHLARI / 372
LUFTWAFFE'NİN SONU / 376
HİTLER'E SUİKAST: BAŞARISIZ DARBE (20 TEMMUZ 1944) / 381
KOBRA HAREKÂTI: MÜTTEFİK İLERLEMESİ / 385
VİCHY FRANSASI'NIN SONU / 389
PARİS'İN KURTULUŞU / 392
MARKET GARDEN HAREKÂTI / 394
BULGE MUHAREBESİ / 397
RHINE'DAN ELBE'YE / 404

HİTLER'İN HATASI: RUSYA / 409

LEBENSRAUM (YAŞAM ALANI) / 411
BARBAROSSA HAREKÂTI / 415
LENİNGRAD KUŞATMASI / 419
TYPHOON HAREKÂTI / 423
BLUE HAREKÂTI / 427
KAFKASLAR / 430
STALINGRAD İÇİN MÜCADELE / 434
URANÜS HAREKÂTI / 437
STALINGRAD BOZGUNU / 441
KURSK MUHAREBESİ / 445
KHARKOV'DAN KİEV'E / 448
BAGRATION HAREKÂTI / 451
VARŞOVA AYAKLANMASI / 455
VISTULA-ODER HAREKÂTI: KIZIL ORDU ALMANYA'YA İLERLİYOR / 458

ASYA'DA SAVAŞ / 463

ASYA'DA YILDIRIM SAVAŞI / 465
SİNGAPUR DÜŞTÜ / 468
BURMA'NIN ELE GEÇİRİLMESİ / 472
LONGCLOTH HAREKÂTI / 475
HİNDİSTAN İÇİN SAVAŞ: IMPHAL VE KOHIMA / 478
BURMA'DA ZAFER / 480
ICHI-GO HAREKÂTI / 482

PASİFİK SAVAŞI / 487

PEARL HARBOR / 489

ROOSEVELT'İN SAVAŞ İLANI / 496
DOOLITTLE AKINI / 498
MERCAN DENİZİ MUHAREBESİ / 502
FİLİPİNLERİN DÜŞMESİ: CORREGIDOR / 506
MIDWAY MUHAREBESİ / 509
SOLOMON ÇATIŞMALARI / 513
GUADALCANAL / 517
CARTWHEEL HAREKÂTI: YENİ GİNE'DE SAVAŞ / 520
PASİFİK'TE ADALAR TURU: GILBERT VE MARSHALL / 524
ÖLÜMÜNE SAVUNMA: MARIANA / 527
FİLİPİN DENİZİ MUHAREBESİ / 532
FİLİPİNLERİN GERİ ALINMASI / 535
LEYTE KÖRFEZİ MUHAREBESİ / 539
IWO JIMA / 543
TOKYO YANIYOR / 546
OKINAWA / 550

SAVAŞIN SONU / 555

YALTA KONFERANSI / 557
BERLİN İÇİN MÜCADELE / 559
HİTLER'İN SİĞİNAĞINDA SON GÜNLER / 564
ALMANYA TESLİM OLUYOR / 567
POTSDAM KONFERANSI / 571
ATOMUN GÜCÜ / 573
JAPON TESLİMİYETİ / 578

SAVAŞIN MİRASI / 583

KAYIPLAR / 585
SAVAŞ SUÇLARI MAHKEMESİ / 588
DÜNYA SAVAŞINDAN SOĞUK SAVAŞA / 592

KRONOLOJİ / 597

KAYNAKÇA / 601

HARİTALAR / 619

SAVAŞ HAKKINDA

İkinci Dünya Savaşı sırasında öldürülen insanların üçte ikisi sivillerdi. Bu miktar, Birinci Dünya Savaşı için sadece yüzde 5 düzeyindeydi. Ülkelerine yapılan hava saldırıları nedeniyle yarım milyondan fazla Alman öldürüldü. Bu sayı, benzer koşullarda hayatlarını kaybeden Britanyalıların neredeyse on katıydı. Almanlar bu saldırıları boşa çıkarmak için tahtadan fabrikalar, garnizonlar ve hava alanları inşa ettiler. İngiliz istihbaratı bu aldatmacanın farkına vararak Kraliyet Hava Kuvvetlerini uyardı. İngiliz uçakları da bu hedeflere tahta bombalar atarak Almanlara cevap verdi.

Almanlar Yahudilerin soykırımını “nihai çözüm” olarak adlandırdılar. Yahudiler kurulan toplama kamplarında sistematik olarak öldürüldüler. SS Merkez Komutanlığı, Yahudi kurbanlardan alınan parayı yatırmak için Max Heiliger adına bir banka hesabı açtı. Bu kurgusal kişinin hesabına işgal edilen ülkelerdeki bütün zenginlikler aktarıldı. Soykırımda sorumlu çok sayıda Alman savaş suçlusunu, Müttefik kuvvetleri tarafından kurtarılan toplama kamplarından başka bölgelere gönderilen mültecilerin arasına karışmayı başardılar. Bu nedenle, eylemleri için hiçbir zaman hesap vermeden, özgürlüğe kavuştular.

Almanya'yı denetimi altına alan Nazi partisi geçmiş ile ilginç bir bağ kurmuştu. Naziler için, 962'den 1806'ya kadar süren Kutsal Roma İmparatorluğu Birinci Reich olarak adlandırıldı. İkinci Reich ise 1871'de kurulan ve 1918'de Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar süren Alman İmparatorluğu'ydu. Hitler'in Nazi İmparatorluğu da Üçüncü Reich olarak kabul edildi; 12 senede tarihe gömüldü ama başlangıçta 1000 yıl süreceğine inanılıyordu. Hitler, işgal etmek istediği bölgelere yerleştirmek için Aryan Alman nüfusuna ihtiyaç duyuyordu. Bu nedenle de Almanya'da 1933'te

başlatılıp savaşın sonuna kadar süren “Özgür Aşk” programı başlatıldı. Tüm Alman kadınlara mümkün olduğu kadar çok bebek sahibi olma görevi verildi. “Sağlıklı erotizm” terimini teşvik eden dergiler, posterler ve pornografik filmler üretildi. Hatta Goebbels, çocuksuz çiftlere uygulanacak özel bir vergi yasası çıkartılmasını sağladı. Nazi partisinin genel başkan yardımcısı Rudolf Hess ise bindiği bir uçak ile İngiltere’ye gitti, adayı Almanya adına işgal ettiğini söyledi. İngilizlerin yenilmesinin kaçınılmaz olduğunu da “Özgür Aşk” programını anlatarak açıkladı. Kendisi Londra Kulesi’nde tutsak olarak tutulan son kişiydi. Savaş sonrası mahkûm olarak kaldığı Nürnberg hapishanesi, Hess’in ölümü sonrası yıkıldı.

Nazilerin kullandığı bayrak olan swastika, Hitler tarafından tasarlandı. Kırmızı, Nazizm’in sosyal fikrini, beyaz milliyetçiliği ve siyah gamalı haç ise “Aryan mücadelesini” temsil etmekteydi. Gamalı haç sembolü aslında eski uygarlıkların kullandığı dini bir sembol. Hitler sadece görünüşü biraz değiştirerek kullanmıştı. Ford Motor Şirketi’nin kurucusu Henry Ford, Hitler’in büyük bir hayranıydı ve masasında Führer’in çerçeveli bir fotoğraf bulunmaktaydı. Aynı şekilde, Hitler de Ford’un bir fotoğrafına sahipti. İkisinin ortak noktası Yahudi karşıtı görüşlerdi. Hitler, *Mein Kampf*taki ırkçı dogma ile ilgili bölümü Ford’a da atfetmişti. Hitler, 1938 yılında Time Dergisi için “Yılın Adamı”ydı. Ve Hitler 11 Aralık 1941’de ABD’ye savaş ilan etti. Amerika aslında savaş sırasında Nazilerin resmen savaş ilan ettiği tek ülke oldu, diğer ülkeler bu “resmi” adım olmadan ya saldırıya maruz kaldı ya da işgal edildi.

Savaş sırasında Sovyetler Birliği, mücadeleye katılan tüm uluslardan daha fazla insan kaybetti. Savaş sonunda ölen insanların yarısı Rus vatandaşıydı. 1923’te doğan tüm Sovyet erkeklerinin yüzde 80’i savaştan sağ çıkamadı.

İkinci Dünya Savaşı boyunca Müttefikler uçakları Mihver ülkelerine 3,4 milyon ton bomba attılar. 1942 ve 1945 arasında Amerikan uçakları 36,86 milyar litre yakıt tüketti. Diğer bütün

harcamalar da dikkate alınırca kaçınılmaz bir sonuç ortaya çıktı: 1940'tan 1945'e kadar Amerika'nın savunma bütçesi 2 milyar dolardan şaşırı bir şekilde 60 milyar dolara çıktı. İngiltere'nin İkinci Dünya Savaşı'nda aldığı borcun Amerika'ya olan son ödemesi, 2006'nın son iş gününde ödendi: 83,25 milyon dolar. İngiltere, toplamda ABD'ye 7,5 milyar dolar ve Kanada'ya 2 milyar dolar borç ödedi.

ABD, Almanlardan sonra savaş süresince geniş ölçekli toplama kampları kuran ikinci devletti. Alman, İtalyan ve Japon asıllı vatandaşlarını kamplarda topladı. Japonlar içlerinde en kötü muameleye tabi olanlardı. Amerikan yönetimi sabotaj ve casusluk girişimlerinden korktuğu için bu önemi almıştı. Tedbirler paranoyalık seviyesine ulaştı: 1942'de Amerikan radyolarında program yapanların dinleyicilerden şarkı isteği alıp çalmaları yasaklandı. Düşman casuslarının kodlanmış mesajlarla haberleşmek için şarkı seçimini kullanabileceği düşünülüyordu! Bunun yanında İkinci Dünya Savaşı sırasında ABD Donanması'nda görev yapan ilginç bir asker vardı: William Hitler. Aslında Hitler'in yeğeniydi savaş sona erdiğinde ismini değiştirdi. Amerikan ordusunda bir asker savaş sırasında firar ettiği gerekçesiyle idam edildi: Er Eddie Slovik. İç Savaş'tan bu yana ülkede bu suçtan dolayı idam cezasına çarptırılan ilk kişiydi.

Japonlar Amerikan kuvvetlerini yenilgiye uğratmak için bir sürü yol denediler. Bunlardan biri balonlardı. Amerika'nın ana karasına bomba ve yangın çıkarıcı cihazlar taşıyan balonlar gönderdiler. Bazıları Michigan'a ulaşacak kadar doğuya gitti. Her ne kadar bu balonların binden fazlası hedeflerini vursa da sadece bir saldırı ölümle sonuçlandı: Oregon'da piknik yapan altı kişi hayatlarını kaybetti. Kamikazeler ise daha etkili oldular. "İlahi Rüzgâr" anlamına gelen Kamikaze, intihar saldırısı düzenleyen; gemi, denizaltı, uçak mürettebatı ve araç için kullanılmaktaydı. Japon askerleri için Kamikaze seçilmek büyük bir onurdu. Savaş boyunca 4900 Müttefik askerini öldürüp 4800'ünü yaraladılar. Saldırdıkları gemilerin, ki aralarında uçak gemileri de vardı,

34'ünü batırdılar ve 368'ine hasar verdiler. Ama bu çabaları ülkelerinin kaderini değiştiremedi. Japonya uğradığı iki atom bombası saldırısı sonucunda teslim olmak zorunda kaldı: Hiroşima ve Nagasaki kentleri yerle bir oldu. Savaştan sonra ortaya çıkan belgeler göstermektedir ki Amerikan Hava Kuvvetleri üçüncü bir kentin vurulması için eğitimini tamamlamıştır. Japonya'nın teslim olması Tokyo halkını kurtarmıştır.

BÜYÜK SAVAŞIN SONU

SİLAHLAR SUSUYOR

28 Haziran 1914 günü Avusturya-Macaristan veliahdı Franz Ferdinand, Sırp milliyetçileri tarafından öldürüldü. “İkili monarşi”, suikasta azmettirdiği gerekçesiyle Sırbistan’a nota verdi. Bu iki devlet arasında başlamış olan III. Balkan Savaşı, kontrolden çıktı ve Birinci Dünya Savaşı’na dönüştü. Ağustos ayının ortasına gelindiğinde Avrupalı büyük güçler İttifak ve İtilaf kutuplaşmasına dayalı olarak çoktan birbirlerine girmişlerdi. Hemen hepsi “Bütün Savaşları Sona Erdirecek Savaş” olarak adlandırdıkları bu mücadelenin 1914 Noel’nden önce biteceğini öngörmekteydiler. Gerçekten de savaş Noel öncesinde sonuçlandı, ama 1918 yılında...

Dört yıl içerisinde dengeler defalarca değişti. İtalya, İttifak Bloğundan ayrılıp İtilaf Devletleri’nin yanında mücadeleye katıldı. Osmanlı Devleti harbe girdi. Balkan devletleri çıkarları doğrultusunda farklı bloklara dâhil oldular. Rusya, yaşadığı devrim sonrası savaştan çekildi. Amerika, savaşın parçası oldu. En sonunda 1918 yılında İttifak Devletleri arka arkaya ateşkes isteminde bulundular. Artık yolun sonuna gelindiğinin farkındaydılar. Savaşı kazanamayacaklarını anlamışlardı. En az zararlı kurtulmanın yollarını aramaya başladılar. Wilson İlkeleri’nin sağlayacağı olanaklara güvenerek silahları bırakmaya yöneldiler. Ateşkes talebinde bulunan ilk İttifak Devleti, Bulgaristan oldu. Diğerleri de onu takip etti. İkinci ülke 3 Ekim 1918’de ateşkes isteyen Almanya’ydı, ardından da Osmanlı ve Avusturya-Macaristan geldi.

Bulgaristan ile Selanik'teki İtilaf Devletleri arasında imzalanarak 30 Eylül günü öğle saatlerinde yürürlüğe giren Selanik Ateşkesi ile Bulgaristan'ın İttifak Bloğu üyeliği sona erdi. Osmanlı Devleti, İtilaf Devletleri ile masaya oturduğunda sahip olduğu iyimserliği, görüşmeler devam ederken kaybetti. Osmanlı ile yapılan ateşkes görüşmelerinde aslında İngiltere kendi başına hareket etmişti. 30 Ekim 1918 günü Mondros Ateşkes Antlaşması imzalandı. Fransa da bu oldubittiye boyun eğerek 31 Ekim'de ateşkes hükümlerini onayladı. Osmanlı'nın zorlamayla imzaladığı, aslında bir barış antlaşması hükümlerine sahip ama adı ateşkes olan bir belgeydi. Her türlü ağır yaptırım yanında Osmanlı'nın elindeki topraklar da işgale açık hale getirilmişti. Maddeler öyle içeriklerle donatılmıştı ki Osmanlı yönetimi halkın tepkisini azaltmak için Nasihat Heyetleri oluşturarak ülkenin dört bir tarafına gönderdi. Ancak halk bölgesel direniş cemiyetleri kurarak örgütlenmeye gitti. İtilaf Devletleri'nin ateşkes hükümlerinde ısrar etmesi ve keyfi uygulamalara yönelmesi Anadolu'da yeni bir oluşuma yol açacaktı.

Macarların imparatorluktan ayrılmasından sonra Avusturya ile İtilaf Devletleri arasında da görüşmeler başladı. Bu görüşmeleri İtalya yürüttü. 3 Kasım 1918 günü imzalanan Villa Giusti Ateşkes Antlaşması ile Avusturya savaştan çekildi. İtilaf Devletleri Macarlarla ayrı bir antlaşma yapma gereğini duyup onlarla da Belgrat Ateşkes Antlaşması'nı imzaladılar.

Wilson, Almanya ile bir mütarekenin ancak Alman halkının gerçek temsilcileri ile imzalanabileceğini ilan ederek mevcut yönetimi tanımadığını dile getirdi. II. Wilhelm başlangıçta tahttan çekilerek Hollanda'ya sığındı. Bunun üzerine, yeni kurulan Alman hükümeti ile Fransızların 11 Kasım 1918 günü imzaladıkları Compiègne/Rethondes Ateşkes Antlaşması "1918 yılının 11. ayının 11. günü, saat 11'de" yürürlüğe girdi. İmza yeri olarak Compiègne ormanındaki Rethondes İstasyonu'nda bir vagon kullanıldı. Aynı vagon 22 sene sonra bir imzalamaya daha şahit olacaktı. Bu kez Adolf Hitler Fransa'yı teslim alıyordu.

BARIŞI KATLEDEN BARIŞLAR

İmzalanan ateşkes antlaşmaları, dünyayı dört yıl boyunca kana bulayan savaşın sonunu resmen getirmişti. Savaşın ardında bıraktığı ise inanılması güç bir bilançoymdu: On milyona yakın insan hayatını kaybetmiş, bunun iki katına yakını sakat kalmış, savaş koşullarının yol açtığı açlık ve hastalıklar milyonların canını almıştı. Bu mücadelenin gerçekten “bütün savaşları sona erdiren savaş” olması yaygın bir halk arzusuydu artık.

Savaşı kazanan güçler 1919 yılının başında Paris’te bir araya geldiler. Amaç, yenik düşen Almanya, Avusturya-Macaristan, Bulgaristan ve Osmanlı Devleti’nin kaderini belirlemektir. Ancak görüşmeler İngiltere, Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından yönlendiriliyordu. Rusya, savaş boyunca Almanya karşısında büyük kayıplar vermişti, ancak yaşadığı devrim nedeniyle konferansa davet edilmemişti. İtalya ve Japonya da kazanan taraftaydılar ama dışlandılar, kandırıldılar, adeta yenik devlet statüsünde muamele gördüler. İtalya, taraf değiştirip İtilaf Devletleri yanında savaşa girmesi karşılığında kendisine vaat edilen yerleri alamadı. Japonya ise dört ay savaşta kalıp Avrupa’daki savaşa doğrudan yardım etmediği için “ikinci sınıf” devlet olarak görüldü. İngiltere, Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri, bu iki devlete yaptıklarını ileride pahalya ödeyeceklerdi ama henüz bilmiyorlardı.

Paris Barış Konferansı’na katılan İngiltere ve Fransa ile ABD’nin düşünceleri farklıydı. ABD Başkanı Wilson uzun süreli bir barış ortamı kurmayı amaçlıyordu. 1918’in Ocak ayında Wilson İlkeleri olarak da anılan 14 prensibini ilan etmişti. Bunların en önemlisi, savaş öncesi imparatorlukların egemenlik alanlarında bağımsız ulus devletler kurmaktır. İngiltere ve Fransa, Almanya ile Avusturya-Macaristan’ı güçsüz düşüreceği için buna sıcak bakmaktaydılar. Wilson fazlasıyla idealist davranmaya çalışıyordu. Ancak istediği, olanaksız gibi duruyordu. Orta ve Doğu Avrupa’daki etnik yapılar öyle karışıktı ki kendi geleceğine karar verme (self-determinasyon) ilkesini hayata geçirmek çok güçtü. Pek çok Avrupalı, farklı etnik çoğunlukların yönetimi altında kalmıştı: Almanlar, Çekoslovakya

ve Polonya'da; Macarlar, Romanya'da; Ukraynalılar ise Polonya'da. Diğer tarafta; Makedonlar, Hırvatlar, Slovenler, Boşnaklar, Sırp lar ve Karadağlılar ise Yugoslavya adı altında oluşturulan yapay bir devletin sınırları içerisinde, bütün eski düşmanlıkları ile beraber, birlikte yaşamaya adeta mahkûm edilmişlerdi. Özellikle Sırp lar ve Karadağlılar çok tepkiliydiler, çünkü bağımsız devletleri artık Yugoslavya'nın birer eyaletiydi.

Wilson, aslında ülkesini bir daha savaşa sürükleyecek bir ortama meydan vermemeye çalışıyordu. Amacı Avrupa genelinde demokratik rejimlerin hâkim olmasıydı. Devletler arasındaki sorunların savaş meydanlarında değil, barış ortamında, görüşmelerle halledilmesi için uluslararası bir örgüt kurulmasını öngördü: Milletler Cemiyeti. Bu bir hayalden öteye geçmezdi. Neden mi? İngiltere ve Fransa, sömürgelerinde yaşayan etnik gruplara kendi geleceklerine karar verme hakkı tanımayı reddettiler. Üstelik eski Alman ve Osmanlı topraklarında önce Milletler Cemiyeti adında manda yönetimleri kurdular, sonra da bu bölgeleri imparatorluklarının parçası haline getirdiler. İş bununla da bitmedi; yenilgiye uğramış olan İttifak Devletleri kendilerine imzalatılan antlaşmalarla inanılmaz bir yükün altına girmekle kalmadılar, adeta fiili olarak yok edildiler. "Bütün Savaşları Sona Erdirecek Savaş" metinleri adeta intikam hırsı ile hazırlanmış "Bütün Barışları Sona Erdiren Antlaşmalar" ile sonuca bağlandı. Bu durum, var olanların halledilememesinin yanında yeni sorunların da ortaya çıkmasına neden oldu.

İtilaf Devletleri'nin gözünde bütün savaşın nedeni Almanya'ydı. İmzalanan antlaşmadan da bunu anlamak çok kolaydı. 28 Haziran 1919 tarihinde (Saraybosna'da Avusturya-Macaristan veliahdı Ferdinand'ın öldürülmesinin yıldönümünde) imzalanan Versailles Antlaşması ile Almanya, Doğu Prusya ile kara bağlantısını kaybetti. Doğu Pomeranya, tarihî ve etnik gerekçelerle, denize erişim sağlaması için Polonya'ya bırakıldı ki bu bölge Polonya Koridoru olarak adlandırıldı. Baltık Denizi'ndeki Vistula nehri deltası da dâhil olmak üzere, Danzig kenti ve çevresi "Danzig

serbest şehri”nin kurulması için Milletler Cemiyeti’ne devredildi. Silezya artık Almanya’nın elinde değildi. Alsace-Lorraine de Fransa’ya terk edildi. Rhine bölgesi silahtan arındırıldı. Almanya’da ağır sanayi ve silah sanayii yasaklandı, Saarland sanayi bölgesi ise uluslararası statü kazandı. Almanya’nın savaşta kullandığı silahlar imha edildi, donanmasına el kondu, ordu sadece iç güvenliği sağlayacak kadar bir büyüklükle, silahlandırılmış 100 bin personel ile sınırlandırıldı. Ayrıca savaşta yol açtığı yıkım nedeniyle 132 milyar altın marklık bir tazminat ödemeye mahkûm edildi. Öyle ki Almanya bunun son taksitini ancak 1980 yılında ödeyebilecekti.¹ Silahsızlandırılmış, fakirleştirilmiş, topraklarını kaybetmiş Almanya’da artık gururu kırık bir ordu ve onuru zedelenmiş bir halk vardı. Versailles Antlaşması’na ilk fırsatta karşı çıkmayı düşünüyorlardı. Bu yüzden Adolf Hitler, antlaşmayı yırtıp attığında Almanların gözünde değişmez lider olmuştu.

İtilaf Devletleri, Avusturya-Macaristan ile de masaya oturdu ve 10 Eylül 1919 günü Saint Germain Antlaşması imzalandı. Öncelikle imparatorluk toprakları parçalandı. Macarlar ayrı bir siyasal birim haline getirildi. Çekler ile Slovakların bir araya getirilmesi ile Çekoslovakya kuruldu. Çekoslovakya ve Yugoslavya, İtilaf Devletleri’nin kurguladığı yapay devletlerdi. Anlaşmaları hayli güç etnik gruplar bir araya getirilmişti. Sorunlar çözülmemiş, sadece hasıraltı edilmişti. Avusturya’nın bir kısım toprakları da yeni kurulan Polonya’ya verildi. Savaş tazminatı ödemek zorunda bırakılan Avusturya, askerî açıdan da kısıtlamalara tâbi tutuldu. Savaş sonrasında ortaya çıkan Avusturya’nın nüfusu, toprağı ve kaynakları eskisine göre büyük ölçüde azaltılmıştı. Almanya ile her türlü ilişkinin kesilmesi şartı Avusturya hakkında infiale sebep oldu. Psikolojik ve sosyal tahribatı derinden hisseden Avusturyalılar, bir süre sonra kurulacak olan Nazi Almanyası ile Anschluss (ilhak yoluyla siyasi birlik) fikrini gönülden destekleyeceklerdi.

1 David A. Andelman, *A Shattered Peace: Versailles 1919 and the Price We Pay Today*, John T. Wiley & Sons, Hoboken, N.J. 2008, s. 31-32.